

Het Inlichtingsnetwerk in Hasselt en Leopoldsburg tijdens WO II

Deel 4 De oorzaken en gevolgen van de infiltratie van dubbelagenten in Service Marc

In de drie voorgaande delen van deze dissertatie, moesten wij vaststellen dat het inlichtingsnetwerk *Service Marc* van barones de Heusch – alias *Mercure* -in Hasselt en Leopoldsburg (VN/AR/223)¹ niet lang heeft standgehouden onder leiding van substituut-procureur Léon Leynen.

Abwehr, Geheime Feldpolizei, Feldgendarmarie en *Sicherheitspolizei/Sicherheitsdienst* waren de belangrijkste professionele belagers van de Belgischgezinde spionnen, die behoudens hun vaderlandslievende ingesteldheid, geen spionage-ervaring in de weegschaal konden gooien. Bovendien kon de Duitse contraspionage gewiekste infiltranten in de netwerken van de weerstand laten penetreren. Na de oorlog werden deze verraderlijke collaborateurs weliswaar bedacht met de doodstraf, maar hun slachtoffers waren legio.

De archieven van het inlichtingsnetwerk *Service Marc* bevinden zich sinds 1973 in de leeszaal van het CEGESOMA te Brussel en kunnen vrij ingezien en gereproduceerd worden na reservatie².

De centrale Luc/Marc in Brussel

Ingenieur Max Londot uit Luik was een reserveofficier van het Belgisch leger.

In 1941 was hij naar Groot-Brittannië gevlucht om een opleiding te volgen als spion voor de geallieerden onder toezicht van de Belgische *Veiligheid van de Staat*.

Georges Declercq, leider van de Belgische inlichtingsdienst *Service Luc* was ook naar Londen moeten vluchten en stelde zijn vertrouwen in Max Londot, die hij een aanbevelingsbrief meegaf voor de inlichtingsagenten in Brussel³.

Op 24 juni 1942 werd Max Londot, alias *René Boris*, in Frankrijk bij Roubaix gedropt met een eerste opdracht als marconist.

's Anderendaags bevond hij zich in Brussel, waar hij op 7 juli 1942 kon onderduiken te Elsene bij de verzetsfamilie de Menten de Horne. Daar knoopte hij al gauw een nauwe relatie aan met de kunstzinnige Ghislaine⁴ de Menten de Horne uit Elsene⁵, die eveneens in het spionagenetwerk *Service Luc* zat⁶.

Na de oorlog trouwde Max Londot op 28 november 1945 met Ghislaine de Menten de Horne, foto van olieverfschilderij uit 1938 door Adriana Slager-Van Gilse (1891-1968)

Max Londot verbleef destijds te Elsene in de *Rue Alphonse Hottat* 52⁷. Op 9 oktober 1942 vond er een razzia plaats te Brussel van de *Geheime Feldpolizei* waarbij onderwijzer Pierre Depreter, destijds hoofd van *Service Luc* (VN/5), werd gearresteerd⁸.

Dit was het dramatische gevolg van de informatie die een Rus genaamd Cuccine, aan de *Abwehr IIIIF* had doorgespeeld. Jean Van Schuerbeek (VN/7) alias *Joseph*⁹, nam daarna tijdelijk de zaken waar¹⁰, totdat hij zelf op 12 maart 1943 werd gearresteerd door de SiPo/SD in de centrale van *Service Luc* te Etterbeek, *Rue Philippe Baucq* 138a, waar een wasserij was gevestigd¹¹.

Jean van Schuerbeek, alias *Joseph*

De naam van het inlichtingsnetwerk *Service Luc* werd ondertussen gewijzigd in *Service Marc*.

Drie dubbelagenten in het kegelspel te Luik

In deel 1 van deze vierdelige dissertatie vermeldden wij al dat bij *Service Marc* in Luik een dramatische gebeurtenis plaatsvond in de lente van 1943, waarin ook het netwerk van Hasselt zou meegesleurd worden. Wij zetten alles nog eens op een rij wat er zich had afgespeeld in Luik.

Sinds november 1942 werkte inlichtingsagent Max Londot¹² als sectoroverste van *Service Marc* te Luik onder de schuilnaam *René Bréchar*d. Hij wierf een jongeman als koerier aan voor *Service Marc* om met ingang van december 1942 de wekelijkse correspondentie op te halen bij dr. André Mathy (VN/AR2)¹³. Hij kreeg de schuilnaam *Bobby* en vanaf januari 1943 werd hij ingezet om tevens de correspondentie te verzekeren tussen Max Londot in Luik en ingenieur Pierre Moreau (VN/E) van *Marc-France* in Parijs¹⁴.

Op 10 maart 1943, toen *Bobby* een brief wilde bezorgen in Parijs, vond er een razzia plaats waarbij *Bobby* en Pierre Moreau werden gearresteerd door de *Sicherheitsdienst*.

Dit alles was het gevolg van het gladde speurwerk van de Belgische collaborateur Adolphe Manet in dienst van de SiPo/SD¹⁵.

Wat volgde was dat *Bobby* de *Sicherheitsdienst* naar het adres van *Service Marc* in Brussel leidde, waar op 12 maart 1943 Max Londot op een afspraak was. Net nadat deze het pand had verlaten kwam *Bobby* onverwacht binnen, gevolgd door de *Sicherheitsdienst*, waarbij de aanwezige Brusselse inlichtingsagenten van *Service Marc* werden gearresteerd.

's Anderendaags op 13 maart 1943 werd dr. André Mathy te Luik gearresteerd op aanwijzing van *Bobby*. André Mathy werd op 21 juni 1944 te Halle an der Saale onthoofd¹⁶.

In december 1942 was Charles Chavée de eigenaar van een apotheek. Hij was destijds adjunct van dr. André Mathy, die op dat ogenblik sectorleider was van *Service Marc* in Luik.

Een zekere Dieudonné Thonon bood zich aan bij Charles Chavée en vertelde hem dat hij inlichtingen kon verschaffen betreffende Duitse activiteiten omdat hij goed bekend was in kringen van de *Geheime Feldpolizei* te Luik. Zo werd Dieudonné Thonon vanaf begin 1943 gerekruteerd als een agent van *Service Marc* en kreeg hij de schuilnaam *Willy*.

Daarmee was de infiltratie van deze dubieuze dubbelagent een geslaagd feit.

Nadat dr. André Mathy op 13 maart 1943 was gearresteerd, nam Charles Chavée zijn plaats in als sectoroverste van *Service Marc* te Luik, met als hoofdkwartier het adres Boulevard d'Avroy. Daar werden de belangrijkste documenten op advies van Thonon gecentraliseerd en wapens bewaard. Dieudonné Thonon werd adjunct van Charles Chavée.

Op 12 mei 1943 volgde een razzia van de *Geheime Feldpolizei* op deze locatie, waarbij een inlichtingsagent en enkele koeriers werden gearresteerd, waaronder aanwezig Dieudonné Thonon. Hij had het verraad georkestreerd.

Enkele uren na de razzia stelde Charles Chavée vast dat Dieudonné Thonon in een personenauto van de *Geheime Feldpolizei* zat, die geposteed was vlak voor het hotel waar Charles Chavée destijds verbleef.

Op 3 juni 1943 werd Charles Chavée met verscheidene inlichtingsagenten te Luik gearresteerd. In Limburg werd eind juli 1943 Léon Leynen, het hoofd van *Service Marc* in Hasselt gearresteerd¹⁷ met het gekende gevolg.

***Service Marc* in Luik en Limburg gehavend in 1943**

De dubbelagent, die verantwoordelijk was voor het oprollen van het inlichtingsnetwerk *Service Marc* te Luik (VN/AR) en het Limburgs netwerk van Hasselt/Leopoldsburg (VN/AR/223), was een *V-Mann* (vertrouwensman, red.) in dienst van de *Geheime Feldpolizei* te Luik. Zijn *Deckname* (schuilnaam, red.) was *Willy*.

De ware naam van *Willy* was : Dieudonné Thonon.

In de tweedelige bijdragen van Etienne Verhoeyen onder de titel *Le service de renseignements 'Marc'* uit 1991-'92 staat de ware toedracht beschreven. Wij citeren hieruit enkele relevante fragmenten, die geleid hebben tot de arrestatie van de kopstukken van *Service Marc*.

Dubbelagent Willy

Dieudonné Thonon - alias *Willy* - werd in augustus 1943 te Godinry¹⁸ in de val gelokt door partizanen van Aywaille, die door hem in de lente van 1943 gedupeerd waren.

Thonon werd onderworpen aan ondervragingen door een inlichtingsagent van *Service Marc*, waarna hij werd afgeslacht. Op hem vonden ze drie identiteitsbewijzen, waaronder een *Ausweis* van de *SiPo* te Luik op zijn naam. Dieudonné Thonon was een geboren Luikenaar.

Barones Anne Marie de Heusch in Elsene vanaf april 1943

Anne Marie van den Bosch Sanchez de Aguilar, barones de Heusch¹⁹ had aanvankelijk in de centrale van de inlichtingsdienst *Service Luc* in Brussel met Max Londot gewerkt als inlichtingsagente²⁰. Onder de schuilnaam *Mercure* was zij in Hasselt oprichtster en hoofd van de inlichtingsdienst *Service Marc* geworden.

Zij verkeerde in francofone milieus te Brussel en Hasselt en prefereerde om in het Frans te communiceren met haar agenten. Zij woonde te Hasselt in de wijk Wimmertingen, Luikersteenweg 195. Haar echtgenoot was Fernand Waldor baron de Heusch, maar tijdens de bezetting woonden ze apart²¹.

Anne Marie van den Bosch Sanchez de Aguilar, barones de Heusch in Brussel, 1951, collectie Anne Marie Norman-Mebis

Op 24 maart 1943 werd de grond onder haar voeten te heet en de barones liet de leiding van *Service Marc* te Hasselt in handen van Léon Leynen, substituut-procureur des Konings te Hasselt. Als onderduikadres kende zij het hoekhuis van mme. Clerbaut in de *Rue Franz Merjay*²² 140 te Elsene.

Er waren drie etages, onderverdeeld in appartementen. Gelijkvloers was er een drogisterij gevestigd.

Barones de Heusch huurde een appartement op de tweede etage, terwijl de eigenares op de eerste etage woonde.

Het jonge Hasseltse echtpaar Mebis-Vanhoutteghem woonde op de derde etage²³. De barones nam daar toen de schuilnaam *Mercédès* aan en zette haar spionagewerk verder.

Albert Mebis²⁴ was beroepsmilitair (korporaal) geweest in het Belgisch leger. Hij was in maart 1939 te Hasselt getrouwd met Simone Vanhoutteghem.

Simone Mebis-Vanhoutteghem in 1945 te Elsene, balkon van de Franz Merjastreet 140, collectie Anne Marie Norman-Mebis

In Elsene hield men eraan om Frans te spreken²⁵.

In 1945 kreeg het echtpaar Mebis-Vanhoutteghem een dochter genaamd Anne Marie, die na de bevrijding bevriend geraakte met Madeleine, dochter van de barones²⁶.

Madeleine de Heusch verbleef tijdens de

Duitse bezetting op een kostschool.

Albert Mebis was de zoon van Guillaume Mebis²⁷, die politie-inspecteur was te Hasselt en koerier van *Service Marc*, evenals zijn zus Marie-Louise²⁸.

Albert Mebis, zijn moeder Helena Mebis-Maris, Simone Mebis-Vanhoutteghem en politieinspecteur Guillaume Mebis, collectie Rosette Mebis

Simone Mebis-Vanhoutteghem was eveneens actief in het inchtingsnetwerk van de barones de Heusch en verkreeg later de graad van adjudant SRA (*Service de Renseignements/Inlichtingen- en Actiedienst*)²⁹. In Brussel was de pasteibakkerij van Bruyoghe in de *Rue Sainte-Catherine*

22 (huidige Sint-Katelijnestraat) een contactadres van *Service Marc*. Eén van de andere toenmalige contactadressen van de barones de Heusch was een caféterras in Elsene op de *Place Marie-Henriëtte* (huidige Maria Hendrikastraat).

Daar had de barones de Heusch op 17 december 1943 een rendez-vous met haar schoonbroer Robert baron de Heusch uit Gent, die bereid was om voor *Service Marc* technische inlichtingen te verzamelen over de petrochemische sector. Baron Robert de Heusch³⁰ was destijds directeur van *Purфина*³¹. Alleen kon hij niet vermoeden dat het korte onderhoud met zijn schoonzus hem in gevaar zou brengen vanwege het gezelschap van 'Pierre', alias voor de gearparachuteerde marconist Albert Deweer.

Op 27 maart 1944 werd baron Robert de Heusch in Gent gearresteerd door de *Geheime Feldpolizei* en geconfronteerd met 'Pierre' alias de marconist Albert Deweer. Daaruit bleek dat de *Geheime Feldpolizei* op zoek was naar *Mercure*, de barones de Heusch.

Barones de Heusch had Edmond Van Lumbeek, conducteur van *Bruggen en Wegen* te Mol aangesloten bij *Service Marc* in de regio Antwerpen³². Hij was luitenant IAA en gebruikte de schuilnaam *Jules* (VN/AM)³³.

Na de oorlog resideerde barones de Heusch nog steeds op het adres *Rue Franz Merjay* 140 in Elsene³⁴ en in 1951 kwam Edmond Van Lumbeek bij haar nogmaals op bezoek.

Barones Anne Marie de Heusch (rechts) met haar honderdjarige moeder Marie Eugénie Adèle Cécile de Ponthière, Luik 23.11.1978,
fotocollectie Anne Marie Norman-Mebis

Barones Anne Marie de Heusch kocht een huis in de *Rue de Trèves* in Elsene (huidige Trierstraat). Op het einde van haar leven verbleef ze te Luik in het rustoord *Maison Saint-Joseph, Quai de Couronmeuse* 5. Daar overleed zij op 14 mei 1993.

Als orgelpunt verwijst ik naar een toepasselijk bijbels citaat :

“Wij hebben niets in deze wereld binnengebracht en het is bekend dat we er ook niets kunnen uit dragen”

(Timotheüs 6:7).

Bijzondere dank gaat uit naar Maurice Thysen (Koersel) - Maurice en Lutgarde Martens-Steegmans (Genk) – Rosette Mebis (Bilzen) – Anne Marie Norman-Mebis (GB).

Genootschap voor de Studie van de Tweede Wereldoorlog in Limburg
alex.marut@telenet.be

All rights reserved voor wat betreft de afbeeldingen van wie de auteur voor ons onbekend bleef

---

¹ VERHOEYEN, E., *Le Service de renseignements 'Marc', Cahiers d'Histoire de la Seconde Guerre mondiale*, nr. 15/1992, p. 50.

Het netwerk *Service Marc* zou tot in juni 1943 een contingent van 160 inlichtingsagenten bevat hebben.

² CEGESOMA, *Inventaris 25 en AA 1135 (Luc/Marc)*.

³ STRUBBE, F., *Geheime Oorlog 40/45, De Inlichtings- en Actiediensten in België*, Lannoo, 1992, p. 91.

⁴ Ibidem.

⁵ In memoriam Marie Cécile Armande Ghislaine de Menten de Horne (°Elsene, 10.4.1908 †Esneux, 19.9.1995).

⁶ STRUBBE, F., o.c., p. 97.

Marie-Cécile de Menten de Horne kreeg de naoorlogse militaire rang van kapitein IAA toebedeeld.

⁷ Archief Charlie Van Acker, Gent.

⁸ MARUT, A., *Pilotenhulp in Genk*, Ooggetuigen deel 2, vzw Heemkring Heidebloemke, 2011.

Pierre Depreter (°1915), majoor van *Service Luc*, werd op 31.12.1943 beschuldigd van spionage en daarna ter dood veroordeeld. Hij werd op 23.5.1944 gefusilleerd te Poppenweiler.

⁹ Jean Van Schuerbeek werd op 7.11.1943 onthoofd in de gevangenis van Stadelheim bij München-D.

¹⁰ DEBREYNE, F., *Chronique de ma guerre cachée*, Brussel, Editions Racine, 2012.

¹¹ Website [Fiche d'évadé - Réseau Comète \(evasioncomete.be\)](http://Fiche_d'évadé_-_Réseau_Comète_(evasioncomete.be))

¹² VERHOEYEN, E., l.c., p. 53.

Max Londot (°Luik, 4.6.1911) was eind juni 1942 als geheim agent vanuit Londen gedropt en bekleedde toen de naoorlogse militaire rang van luitenant IAA. Als hoogste officier van *Service Marc* verkreeg hij na de oorlog de militaire rang van luitenant-kolonel IAA, overeenkomstig de besluitwet van 1.9.1944 (BS d.d. 20.1.1944) betreffende de inlichtings- en actie-agenten.

¹³ Genealogische databank Maurice Martens, *Geboorteakte Luik nr. 1736 d.d. 24.8.1912*.

André Louis Victor Mathy (°Luik, 23.8.1912) was de zoon van Gerard Joseph Mathy en Marie-Louise Pétré.

¹⁴ STRUBBE, F., *Geheime Oorlog 40/45*, o.c., pp. 109 en 113.

¹⁵ Ibidem, pp. 89 en 238. Adolphe Manet (°Luik, 19.4.1911), alias *Adolphe de Toulouse*, een voormalige onderofficier in het Belgisch leger en verzetsstrijder, was een infiltrant in dienst van de *Section IV* (terrorisme) van de *Befehlshaber der Sicherheitspolizei* (BdS) te Parijs.

BROLET, F., *Bestand Abwehr/SiPo-SD*, veiligheid van de Staat, SOMA, Brussel dossier AA 1212/2005.

Marthe Gruslin was koerierster bij de *Abwehr* en werkte sinds 20.4.1942 voor de SiPo/SD te Luik met Adolphe Manet samen om de weerstandsgroep *Sabot/Jusqu' Au Bout (JAB)* van Leopold Baron, alias *Villé*, te infiltreren. X., *JAB een Belgische inlichtingendienst tijdens WO2*, Modest jg. 67 nr. 1/2019, p. 7

Website [https://2de-artillerie.be](https://2de-artillerie.be) Marthe Gruslin werd in 1945 gefusilleerd.

X., *Inventaris van het archieffonds dr. Georges Rhodius*, 21/1977.

Rapporten opgesteld door het *Consultatief Comité der Gevangenen* (CCG) over de veroordeelden wegens inbreuk tegen de veiligheid van de Staat. In juli 1948 werd Adolphe Manet ter dood veroordeeld, maar door een genademaatregel ontsnapte hij aan de dood.

¹⁶ Websites [overleden-in-concentratiekamp-lijst-20van-202006-09-14.xls \(live.com\)](https://www.dhnet.be/regions/liege/pour-honorer-la-memoire-de-24-resistants-liegeois-5e3457d0f20d5a6521fdd7e0)

<https://www.dhnet.be/regions/liege/pour-honorer-la-memoire-de-24-resistants-liegeois-5e3457d0f20d5a6521fdd7e0>

In Halle an der Saale werden tussen 21.6.1944 en 26.10.1944 executies uitgevoerd op 23 agenten van *Service Marc* uit de Luikse sector.

¹⁷ VERHOEYEN, E., *Le Service de renseignements 'Marc'*, 2 delen, Bijdragen/*Cahiers d'Histoire de la Seconde Guerre mondiale*, nr. 14/1991 en nr. 15/1992, p. 49.

¹⁸ Godinry ligt tussen Durbuy en Aywaille.

¹⁹ MUUSSE, W., ENCKELS, R. en BUSSELS, M., *De familie De Heusch in de provincie Limburg*, Het Oude Land van Loon, jg. 16/1961, p. 168. Anne Marie Eugénie van den Bosch Sanchez de Aguilar was de dochter van Paul van den Bosch Sanchez de Aguilar (°Tongeren, 15.10.1874 †Luik, 17.9.1955) en Marie Eugénie Adèle Cécile de Ponthière (°Luik, 23.12.1878 †Luik, 15.2.1984).

²⁰ STRUBBE, F., *Geheime Oorlog, De inlichtings- en Actiediensten in België*, Lannoo, 1992, p. 97.

²¹ DEBREYNE, F.,

²² DEBRUYNE, E., *La guerre secrète des espions belges, 1940-1944*, Brussel, 2008.

François Merjay (°Sint-Joost-ten-Node, 14.6.1852) was de zoon van luitenant-generaal Jean-Baptiste Merjay.

Tijdens WO I was Franz Merjay een inlichtingsagent. Op 11.5.1917 werd hij te Charleroi geëxecuteerd.

²³ Informatie d.d. 15.5.2022 van Anne-Marie Norman-Mebis, dochter van Albert Mebis.

---

²⁴Genealogische databank Maurice Martens, Genk.

Albert Marie Henri Mebis (°Hasselt, 9.5.1915 †Hasselt, 3.1.2009) was te Hasselt getrouwd in 1939 met Virginie Frederic Simone Vanhoutteghem (°Hasselt, 5.9.1914 †Oudergem, 17.10.1985).

²⁵ In Hasselt hielden de middenstanders destijds eraan om in het openbaar Frans te spreken.

²⁶ In memoriam Madeleine de Heusch (°Hasselt, 25.10.1927 †Elsene, 24.6.2021), *Het Belang van Limburg* 2021 <https://www.inmemoriam.be/nl/2021-06-24/madeleine-de-heusch/>

²⁷ Ibidem. Guillaume Joseph Mebis (°Sint-Lambrechts-Herk, 4.2.1889 †Hasselt, 29.7.1984) woonde te Hasselt in de Runxtersteenweg en was getrouwd met Helena Dorothea Carolina Maris.

²⁸ Ibidem. Maria-Louisa Mebis (1890-1951) trouwde met Arnold Jean Jacques Smeets (1890-1956) die te Hasselt op de Oude Kuringerbaan 62 een taxibedrijf uitbaatte.

²⁹ Informatie van Anne Marie Mebis d.d. 17.5.2022.

Robert Vanhoutteghem, de broer van Simone, was een koerier voor *Service Marc*.

³⁰ Archief Charlie Van Acker, Gent.

Robert Louis Léon Armand baron de Heusch (°Antwerpen, 22.11.1887 †Gent, 6.1.1970) voormalig majoor in het Belgisch leger, woonachtig te Gent, Abdissstraat 18) d.d. 16.1.1946.

Hij was destijds getrouwd met Renée Léonie Jeanne de Heusch (°Sint-Lambrechts-Herk, 18.1.1895 †Brussel, 7.7.1961).

³¹ *Purfina* was de merknaam van een in 1920 opgerichte Antwerpse oliemaatschappij, waarvan de naam in 1960 gewijzigd werd in *Petrofina*. De producten aan de pomp werden verkochten onder de merknaam *Fina*, vanaf 1999 onder de naam *Total*.

³² VERHOEYEN, E., *Le Service de renseignements 'Marc', Cahiers d'Histoire de la Seconde Guerre mondiale*, deel 2 nr. 15/1992, p. 120.

STRUBBE, F., o.c., p. 106. Barones de Heusch, alias *Mercure*, kon sinds de zomer van 1942 rekenen op haar inlichtingsagent Edouard De Meyer, die van 28.8.1942 tot aan de bevrijding secretaris-generaal van het *Ministerie van Openbare Werken* was. Hij bekleedde de graad van adjudant IAA onder de codenaam VN/AP.

³³ STRUBBE, F., o.c., p. 109. Edmond Van Lumbeek was luitenant IAA en voerde in Mol (Antwerpen) een sectie aan, drie in Turnhout (Antwerpen) en telkens een in Kaggevinne en Diest (Brabant).

³⁴ Archief Charlie Van Acker, Gent.